

Rámcová dohoda o zdieľaní údajov prekladových pamätí vytvorených pri prekladoch dokumentov verejnej správy.

1. ÚVOD.

Od prijatia prvého súboru pravidiel o opakovanom použití informácií verejného sektora v roku 2003 sa objem generovaných údajov celosvetovo exponenciálne zvýšil, pričom sa generujú a zhromažďujú stále nové typy údajov.

Zároveň sme svedkami neustáleho vývoja technológií spracovania jazyka s cieľom zabezpečiť analýzy, využívanie a spracovanie údajov.

Tento rýchly technologický vývoj umožňuje vytváranie nových služieb a aplikácií založených na použití, agregácii alebo kombinácii údajov.

Obrovské množstvo údajov alebo veľkých údajov, ktoré boli zhromaždené rôznymi technologickými nástrojmi alebo extrahované z veľkých informačných súborov v rôznych formátoch, môže vniesť nové poznatky v tých najrôznejších odvetviach, ale zároveň môže predstavovať problémy, pokiaľ ide o vlastníctvo údajov, ako aj ich následné použitie.

Hlavnými tvorcami údajov, ktoré sú veľmi užitočné v odvetviach spracovania (prirodzeného) jazyka, je verejná správa (VS) a orgány a subjekty, ktoré tvoria verejný sektor. Verejná správa generuje pri plnení svojich povinností obrovské množstvo údajov. Používanie a využívanie týchto údajov môže byť veľmi zaujímavé pre samotnú VS, ako aj pre priemysel.

Používanie týchto údajov orgánmi verejnej správy v kombinácii s technikami vyhľadávania údajov a veľkých údajov a technológiami spracovania prirodzeného jazyka môže uľahčiť verejné rozhodovanie a účinnosť verejných politík.

Táto Rámcová dohoda sa má stať odporúčaním pre členské štáty pri zavádzaní otvorených licencií, ktoré odstránia možné právne prekážky, s cieľom začleniť tieto druhy údajov do budovania nových poznatkov.

V súčasnosti sa pre rôzne vlády, spoločnosti a medzinárodné organizácie, ktoré tvoria verejné údaje, stalo bežnou praxou spoliehať sa na tieto licencie – najmä na režimy PDDL, GPL a Creative Commons (CC), v ktorých sa upúšťa od všetkých práv na databázy – ako vhodný mechanizmus na podporu použitia a opakovaného použitia týchto veľkých objemov údajov.

2. Prečo Európska rámcová dohoda o riadení zdieľania údajov.

Dôvody na vznik Rámcovej dohody o zdieľaní údajov z prekladových pamätí.

2.1. Všeobecný prístup.

Rámcová **dohoda o zdieľaní údajov TMX (FATDS)** nie je ani náhodná, ani čisto občasná či včasná. Naopak, reaguje na potrebu, ktorá vychádza z rôznych motivácií. Európske orgány verejnej správy generujú každý deň tisíce prekladov. Tieto preklady generujú databázy, ktorých zverejnenie vo forme údajov už je právne umožnené (európska smernica o otvorených dátach).

Existujú dva dôležité body, ktoré svedčia o absencii základného konsenzu, pokiaľ ide o primeranú reguláciu a riadenie problémov spojených so zdieľaním údajov, ktoré generujú preklady textov orgánov verejnej správy. Ide o **jedno z odvetví, ktoré počas výkonu svojich každodenných činností generuje najväčšie množstvo údajov** tohto druhu. Je to tiež odvetvie, ktoré najviac investuje do infraštruktúr na uchovávanie údajov na celom svete. Zameriavame sa najmä na údaje generované prekladovými pamäťami dokumentov vo vlastníctve verejnej správy, a to pokiaľ ide o potreby jednotlivých verejných správ, a na početné jazyky nielen v rámci územia alebo krajiny, ale vo všetkých krajinách, ktoré spolu tvoria EÚ.

Je veľmi dôležité dodržiavať odporúčania týkajúce sa opakovaného použitia údajov a vzájomnej spolupráce v sektore verejnej správy. Rovnako dôležité je stanoviť podmienky opakovaného použitia a vzájomnej spolupráce.

Optimálnym stavom by bolo bezpochyby úplné sprístupnenie údajov, ako aj ich opakované použitie, ktoré nevyžaduje osobitné povolenia tak, ako to stanovuje Európska smernica o otvorených údajoch.

Na dosiahnutie dostupnosti a opakovaného použitia sú však potrebné určité podmienky, a preto sú potrebné licencie – v tomto prípade by prekladové pamäte mali byť čo najotvorenejšie. Naším prvoradým cieľom je vytvoriť rámec pre činnosť na podporu ich intenzívnejšieho šírenia a schopnosti opakovaného použitia.

Je viac než vhodné nevytvárať viac druhov licencií, ale práve naopak, zjednodušovať ich druhy tak, ako odporúča *Digitálna agenda* pre Európu (Európska komisia, 2010).

V súčasnosti existujú dve hlavné medzinárodné alternatívy, ktoré podporujú využívanie licencií v súvislosti s údajmi a informáciami, a ktoré regulujú a podporujú voľný prístup k informáciám a ich používanie. Ide o licencie Creative Commons (CC), Apache 2 a GPL a ODC. Licencia Creative Commons sa vzťahuje na údaje aj na iné dokumenty, zatiaľ čo ostatné licencie sa používajú iba v oblasti údajov. Medzinárodný trend naznačuje, že na reguláciu podmienok prístupu k údajom a ich používania sa používajú modely otvorenej licencie založené najmä na CC, ale s odchýlkami, ktoré sú prispôsobené charakteristikám každého dátového portálu a každej krajiny, v ktorej sa používajú.

Z toho má prospech verejná správa so stále intenzívnejšou digitalizáciou, ktorá je schopná **merať vplyv svojich činností z hľadiska sociálnej návratnosti investícií**. Práve na to sú zamerané opatrenia, ako je Národná a európska centrálna prekladateľská pamäť (NECTM), ktoré sa implementujú prostredníctvom tejto Rámcovej dohody o zdieľaní údajov vytvorených prekladovými pamäťami z textov preložených v prospech orgánov verejnej správy.

Keďže v súčasnosti neexistuje konsenzus o tom, ako regulovať spracovanie, používanie a zdieľanie údajov z prekladových pamätí vytvorených v dôsledku potreby zverejňovania

zo strany orgánov verejnej správy, mohla by sa navrhnúť aj abstenčná možnosť, ktorá by odkazovala na konkrétne existujúce zákony všeobecnej povahy v každom členskom štáte. Ešte lepšou alternatívou je konkrétne nariadenie pre túto oblasť vo forme navrhnutého regulačného modelu, ktorý by vychádzal z „mäkkých štandardov“, jednostranného, nezáväzného charakteru a praktického prístupu, ako je práve RÁMCOVÁ DOHODA.

FATDS sa stavia na stranu oboch strán zapojených do procesu, t.j. VS a dodávateľov. Po prvé, FATDS potvrdzuje, že existuje problém so zdieľaním údajov z prekladových pamätí, ktorý je pre zúčastnené organizácie reálny, a je potrebné zasiahnuť, ale odmieta uplatnenie akýchkoľvek krajností a zneužitia. Po druhé, FATDS navrhuje doplnkový a špecifický rámec pre reguláciu, ako aj systematické riadenie, ktoré je tiež flexibilné a prispôsobiteľné pre všetky verejné správy, súkromné subjekty a členské štáty.

Na tento účel sa v záujme spoločnosti, ktorá sa čoraz viac zaujíma o hodnotu údajov, ktoré generuje, odporúča, aby sa tieto údaje sprístupňovali zodpovednému dodávateľovi alebo ústrednému orgánu v každom členskom štáte, pričom by mala každá z realizovaných zmlúv o prekladateľských službách sprístupniť nielen text alebo dokumenty príslušného prekladu, ale aj prekladovú pamäť vytvorenú v procese prekladu.

Podobne sa vďaka implementácii databázy TM NEC vytvárajú podmienky na uľahčenie opakovaného použitia týchto prekladových pamätí vďaka ich prístupnosti a predovšetkým skutočnosti, že nebudú podliehať žiadnym technickým alebo právnym reštrikciám, ktoré by takéto opakované použitie obmedzovali alebo mu bránili.

3. Viacrozmernosť problému zdieľania údajov prekladových pamätí generovaných verejnou správou: ochrana poskytovaná zo strany FATDS.

Účelom tejto Rámcovej dohody je stať sa v úzkom zmysle svojej právnej povahy takou dohodou, ktorej implementácia sa uskutoční v súlade s postupmi a praxou jednotlivých členských štátov a s prihliadnutím na postupy, ktoré sú už zavedené, a nie sú pre dodávateľov v prekladateľskom odvetví neznáme.

Na základe vyššie uvedených úvah sa zdá byť zrejmé, že nie je možné považovať Rámcové dohody s priamou právnou účinnosťou len za akýsi ďalší právny predpis Spoločenstva, v tomto prípade z autonómneho zdroja, ale nie je ani možné podceňovať ich účinnosť. Táto dohoda podlieha čisto dobrovoľnej forme dodržiavania a je striktné závislá od právomoci signatárskych subjektov zaväzovať jednotlivé organizácie.

Cieľom FATDS, ktorá sa chápe ako Autonómna dohoda, je teda skôr stať sa praktickým nástrojom, to znamená súborom usmerňujúcich pokynov, ktoré nastolia účinné pravidlá pre riadenie, centralizáciu a zdieľanie údajov, pričom Rámcová dohoda bude striktné dopĺňať legislatívu na úrovni Spoločenstva a na vnútroštátnej úrovni.

Týmto spôsobom môže nenormatívna Dohoda, ako je napríklad FATDS, predstavovať užitočný nástroj konkretizácie a objasnenia výkladu zdieľania údajov generovaných prekladovými pamäťami, ktoré boli vytvorené prácou zo strany uchádzačov/dodávateľov.

Úlohou FATDS je preto objasniť a špecifikovať právo orgánov verejnej správy požadovať všetky údaje vygenerované na základe prekladateľských zmlúv a ich vlastníctvo k pôvodným textom a prekladu ako služby zmluvne dohodnutej a odvodenej od originálu, a to so zreteľom na konsenzus zúčastnených aktérov, ktorých chápe na jednej strane ako ponúkajúce spoločnosti (dodávatelia), na druhej strane ako administratívny orgán každého členského štátu, a nakoniec ako ústredný orgán EÚ, ktorý bude určený na tento účel.

V tomto zmysle by sa malo pamätať na to, že najuznávanejšia konfigurácia tohto modelu alebo paradigmy právnej sily objasňuje existenciu nástrojov, ktoré napriek nesúlade s tradičnými typmi právnych noriem nemožno vylúčiť z právneho prostredia, a teda ani zo záväznej povahy, s cieľom vyjadriť pevné odhodlanie signatárskych subjektov, ktoré pri výkone svojich právomocí plnia zmluvu o poskytovaní služieb v súlade so zákonne stanoveným postupom, zaviesť do praxe nástroj s minimálnou alebo relatívnou právnou silou.

Základný obsah FATDS sa viac zameriava na zriaďovanie modelov a usmernení, ktoré tvoria typický nástroj reflexného práva.

Táto paradigma regulácie, ktorá sa realizuje prostredníctvom FATDS, je napokon koncipovaná jednotne v rámci nových prístupov a metód regulácie a opatrení, ktoré sa v súčasnosti navrhujú, ale realizuje sa aj prostredníctvom EÚ, ktorá sa viac spolieha na nástroje, ktoré transformujú právny predpis do praxe, než na stanovenie ďalších pravidiel. V našom prípade teda definuje prístup, použitie a možné opakované použitie informácií obsiahnutých v databázach, čo sa upravuje zákonom, ale aj prostredníctvom zmlúv a/alebo licencií.

Na strane EHS predstavuje uverejnenie oznámenia o otvorených údajoch a návrh Európskej komisie na jeho zmenu politiku sprístupňovania údajov a propagácie informačného trhu, ktorého základ predstavuje schválenie smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/98/ES zo 17. novembra 2003 o opakovanom použití informácií verejného sektora.

K tomu musíme pridať revíziu Smernice o opakovanom použití informácií verejného sektora, ktorá bola zavedená na konci roka 2011, a ktorá je súčasťou Digitálnej agendy pre Európu, čo je iniciatíva Európskej komisie (2010) zameraná na podporu online služieb v rámci Únie, ktorej prioritou je sprístupňovanie verejných údajov na opakované použitie, zjednodušenie licenčného systému na výmenu obsahu a zavádzanie štandardov vzájomnej spolupráce.

5. Regulačná možnosť FATDS

Verejné údaje, ktoré uchovávajú verejné orgány v Európskej únii, podliehajú podľa smerníc o opakovanom použití informácií verejného sektora z roku 2003 a 2013 osobitnému zaobchádzaniu. Tieto smernice stanovujú, že dokumenty orgánov verejnej správy musia sprístupniť verejnosti na opakované použitie „každý obsah bez ohľadu na

príslušné médium (na papieri alebo v elektronickej forme, alebo ako zvukový, vizuálny alebo audiovizuálny záznam), ktoré vedú subjekty verejného sektora na komerčné alebo nekomerčné účely“. Všeobecnou zásadou je preto bezplatná dostupnosť tohto obsahu. Ak sa uplatňuje akákoľvek tarifa, potom „musí byť obmedzená na hraničné náklady, ktoré vznikli v súvislosti s jeho reprodukciou, sprístupnením a šírením“ (čl. 6.1).

Stručne povedané, FATDS sa v zásade zverejňuje ako „odporúčanie“ založené na minimálnej alebo relatívnej právnej sile na základe existujúcich zmlúv o službách a údajov (prekladové pamäte) generovaných ex profeso. Toto „odporúčanie“ predstavuje praktické upresnenie povinnosti zdieľať údaje generované vo forme prekladových pamätí, ktoré pochádzajú z prekladov obstaraných prostredníctvom zmlúv orgánmi verejnej správy, bez ohľadu na ich médium alebo formát.

6. Obsah Rámcovej dohody: systém riadenia prenosu údajov z prekladových pamätí podporovaný dohodou.

Prekladová pamäť je jazyková databáza, ktorá nepretržite ukladá paralelné odborné preklady, aby ich odborníci mohli v budúcnosti používať s cieľom dosiahnuť väčšiu terminologickú a štýlovú konzistentnosť, ako aj úspory vďaka úplným alebo čiastočným zhodám medzi novými textami a starými prekladmi, ktoré už boli dokončené.

Prekladové pamäte sú digitálne archívy, ktoré sa skladajú z riadkov textu z obsahu v pôvodnom jazyku s jeho prekladom do iných jazykov. Tieto texty môžu byť tiež účinne usporiadané prekladovými jednotkami. Prekladové jednotky, ktoré sa ukladajú spolu s ich ekvivalentmi, sú definované rôzne (frázou, odsekom, slovom alebo skupinou slov atď.), pričom oddelenie za interpunkčným znamienkom označujúcim koniec vety alebo odseku je zvyčajne štandardne najčastejším oddeľovačom v prostredí počítačových prekladových systémov.

Hlavnou funkciou prekladových pamätí (ďalej len „TM“) je extrahovanie úplných alebo čiastočných návrhov alebo zhôd z vety a zhôd pre výrazy. Počas prekladu sa v databáze

TM vyhľadávajú segmenty zdrojového jazyka. Ak má TM v zdrojovom jazyku segment, ktorý vykazuje presnú alebo čiastočnú zhodu, potom sa tento segment navrhne prekladateľovi spolu s prekladom získaným z tejto databázy a s akýmikoľvek ďalšími informáciami, ktoré sa uložili spolu s daným segmentom v databáze. Nástroje prekladu podporovaného počítačom (nástroje CAT) vykazujú stupne podobnosti (v tomto odvetví známe ako „fuzzy“ zhody). V prekladateľskom priemysle môžu byť tieto zhody užitočné pre lingvistov počnúc od 50 % až 65 %. Za úsilie spojené s prekladom úplne nových fráz alebo iných výrazov, pre ktoré existujú podobné návrhy a percentuálne zhody v rámci rovnakého kontextu, sú stanovené cenové stupnice. 100 % stupeň podobnosti sa považuje za úplnú zhodu medzi požadovanou vetou a rovnakou vetou v databáze.

Voľný formát na výmenu prekladových pamätí je TMX (Translation Memory eXchange) zvyčajne vo verzii 1.4b. Ide o štandard XML typu DTD (*definícia typu dokumentu*). Tento formát vytvoril výbor pre Otvorené štandardy umožňujúce opakované použitie súborov (kontajnerov)/obsahu (OSCAR).

Použitie formátu TMX umožňuje ľuďom alebo spoločnostiam spolupracovať na prekladateľských projektoch. Formát TMX tiež uľahčuje migráciu z jedného počítačového prekladového systému do druhého, čo zvyhodňuje konkurencieschopnosť medzi ponúkanými technológiami a ich neustály rozvoj, čo je výhodou oproti konkurencii. Podobne ako iné otvorené štandardy, aj tento formát bol vyvinutý s cieľom znížiť problémy s kompatibilitou, riadiť opakované používanie jazykových zdrojov, zjednodušiť výmenu údajov a stimulovať tak technologické inovácie.

Ako sme to už náležite uviedli, cieľom tejto Rámcovej dohody je ustanoviť „rámec osvedčených postupov“ na získavanie údajov generovaných na základe zmlúv o prekladateľských službách uzatvorených európskymi orgánmi verejnej správy, na ich usporiadanie prostredníctvom implementácie softvérového systému TM NEC a na iniciatívy Európskej komisie zamerané na centralizáciu údajov, s cieľom prijať Protokol o centralizácii dvojjazyčných údajov orgánmi verejnej správy, o ich využívaní a výhodách pre spoločnosť všeobecne, ako aj pre samotné členské štáty, na pomoc pri zostavovaní

súboru vnútroštátnych veľkých údajov a zdieľaní tých častí, ktoré každá národná správa považuje za relevantné na európskej úrovni.

Na tento účel bude centralizáciu údajov vedených vo vnútroštátnych počítačových infraštruktúrach riadiť príslušný orgán daného štátu – napríklad osobitný štátny sekretariát pre digitálny rozvoj – alebo kompetentné ministerstvo v príslušnom členskom štáte. V prípade pristúpenia k tejto Rámцovej dohode a ak tak stanoví príslušný orgán sa môžu tieto údaje zdieľať na vyššej úrovni s príslušným orgánom Európskej komisie (napr. iniciatíva ELRC-Share).

Následne bude prvým krokom centralizácia údajov z prekladových pamätí vytvorených orgánmi verejnej správy na vnútroštátnej úrovni prostredníctvom prijatia tejto Dohody, a potom ich zdieľanie s celoeurópskym orgánom v súlade s touto Dohodou v prospech orgánov verejnej správy ostatných členských štátov EÚ. Použitie softvéru Národnej a európskej centrálnej prekladovej pamäte (National and European Central Translation Memory – NEC TM) zaisťuje vstupné/výstupné (I/O) pripojenie orgánov verejnej správy, ktoré si budú môcť osobitne ukladať svoje prekladové pamäte na centrálnom serveri a zdieľať ich s tými subjektmi, ktoré sa rozhodnú zefektívniť svoju prácu a ušetriť náklady na vnútroštátnej úrovni (zvyčajne interní prekladatelia alebo externí dodávatelia), ako aj budovať vnútroštátne Veľké údaje a vyberať si požadované údaje z centrálného servera, na ktorom je uložená európska centrálna prekladová pamäť.

Vzťah so súkromnými subjektmi a prevedenie TMX

Ponúkajúce spoločnosti (dodávatelia) budú musieť spolu s prekladom dodať aj prekladateľské pamäte, ktoré vytvorili v spojení s poskytovaním svojich služieb. Z toho dôvodu by sa do oznámenia uvedeného v úradnom vestníku členského štátu, regiónu alebo obce, t.j. na portáli pre dodávateľov, mala zahrnúť doložka odkazujúca na FATDS TM NEC vrátane KÓDU CPV, ktorá určí, ŽE ÚDAJE Z PREKLADATEĽSKEJ PAMÄTE SA DORUČIA NA SERVER PRÍSLUŠNÉHO VEREJNÉHO ORGÁNU, ktoré by tento vnútroštátny orgán mohol v budúcnosti, a ak sa tak bude považovať za potrebné, zdieľať s určeným orgánom Európskej komisie (napríklad iniciatíva ELRC-Share alebo podobná iniciatíva).

Na tento účel ponúkajúce spoločnosti (dodávatelia) dodajú spolu so svojou prácou aj svoje prekladové pamäte, pričom sa uplatní zásada zákazu retroaktivity, čo znamená, že táto Rámcová dohoda nebude mať retroaktívne účinky a jej záväzná povaha bude platiť až od prijatia a podpísania doložky, ktorou sa zaviazu doručiť, spolu s vykonanou prácou, aj paralelné údaje generované ich prekladmi (TMX alebo podobný kompatibilný formát).

7. DUŠEVNÉ VLASTNÍCTVO A PODMIENKY POUŽÍVANIA DATABÁZ

Pokiaľ ide o duševné vlastníctvo, niet pochýb o tom, že údaje získané pri výkone prác v súlade so zmluvou, na základe ktorej bol daný preklad udelený, sú úplne a výlučne údajmi verejnej správy, ktorá je autorom alebo správcom pôvodného textu, ktorý je predmetom prekladu.

Nemožno ignorovať skutočnosť, že keďže informácie väčšinou pochádzajú od orgánov verejnej správy, je potrebné zohľadniť aj reguláciu opakovaného použitia verejných informácií a sprístupňovanie verejných údajov.

Úspešný uchádzač (dodávateľ) teda prevedie práva na akýkoľvek druh dokumentácie alebo údajov, ktoré boli generované nezávisle od ich podpory alebo formátu, a to výhradne a bez akýchkoľvek časových alebo územných obmedzení, pričom pri takomto prevode reprodukčných práv bude rozumieť procesom distribúcie a transformácie.

Z toho vyplýva, že úspešný uchádzač nemôže použiť údaje vygenerované takýmito prekladateľskými pamäťami na žiadny ziskový účel a môže ich použiť iba na poskytnutie informácií, ak to z vykonanej práce vyplýva.

Podmienky používania duševného vlastníctva a databáz.

Databáza DGT-TM je výhradným vlastníctvom Európskej komisie. Komisia udeľuje svoje nevýlučné práva opakovaným používateľom bezplatne a na celom svete počas obdobia ochrany týchto práv na všetky druhy použítí, ktoré spĺňajú podmienky stanovené v rozhodnutí Komisie z 12. decembra 2011 o opakovanom použití dokumentov Komisie uverejnenom v Úradnom vestníku Európskej únie L 330 zo 14. decembra 2011 na stranách 39 až 42.

Používateľ musí označiť akékoľvek opakované použitie databázy alebo štruktúrovaných prvkov v nej obsiahnutých, pričom je povinný uviesť zdroj použitých dokumentov: webovú adresu, dátum poslednej aktualizácie a skutočnosť, že si Európska komisia ponecháva vlastníctvo údajov.

Táto databáza je preto optimálna pre počiatočné naplnenie TM NEC vo verzii daného členského štátu.

8. OCHRANA DÁT. UPLATŇOVANIE NARIADENIA EÚ 2016/679 A NARIADENIA 2018/1725

Pokiaľ ide o osobné údaje, ktoré musia byť spracované na základe plnenia zmluvy zo strany orgánu verejnej správy a úspešného uchádzača, sú obe strany povinné dodržiavať nižšie uvedené všeobecné nariadenia o ochrane údajov, t.j.

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 2016/679 z 27. apríla 2016, ako aj súčasné vnútroštátne právne predpisy o ochrane údajov v každom členskom štáte, ktorý prijíma túto Rámcovú dohodu, ako aj nariadenie Európskeho parlamentu a Rady z 23. októbra 2018 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov inštitúciami, orgánmi, úradmi a agentúrami Únie a o voľnom pohybe takýchto údajov.

ZÁVERY.

Verejná správa ako podporovateľ odvetvia jazykových technológií je pri zriaďovaní spoločných platforiem na spracovanie prirodzeného jazyka a automatického prekladu a rozvoji zdrojov pre opakované použitie informácií verejného sektora (RISP) povinná vypracovať politiky zdieľania údajov a položiť základy na to, aby sa toto zdieľanie realizovalo a bolo efektívne medzi všetkými subjektmi, ktoré sa zúčastňujú na tomto procese, a tiež zabezpečiť, aby účastníci procesu mimo orgánov verejnej správy získali prísľub na podpísanie doložky o prijatí ich ponúk a zaviazali sa, že spolu so svojou prácou doručia aj údaje generované prekladom (prekladové pamäte), pričom všetky preklady budú tvoriť jeden súbor jazykových zdrojov neoceniteľnej hodnoty.

ODKAZY. Ferrer-Sapena a ďalší (2011) vo svojom článku o prístupe k verejným údajom, Ferrer-Sapena a Peset (2012) o opakovanom použití kultúrnych údajov, alebo Ramos Simón a ďalší (2012) vo svojej štúdii o európskych dátových portáloch.

Licencovanie otvorených údajov: Praktická príručka pre Radu pre financovanie vysokoškolského vzdelávania v Anglicku (Practical Guide for the Higher Education Funding Council for England) (Korn and Oppenheim, 2011). Za zmienku stojí aj *Spríevodca poskytovaním licencií pre otvorené údaje (Guide to Open Data Licensing)* (Open Knowledge Foundation, n.d.) a usmernenia vychádzajúce z *Digitálnej agendy pre Európu* (Európska komisia, 2010).